

Pakket '(WATER)-Deals'

Vallei & Veluwe Klimaatbestendig

Speerpunten voor 2025 en verder

Eerste versie tbv ambtelijk en bestuurlijk PWVE 27 juni 2024

Aanleiding en beoogde status: deals op de Klimaatop 2024!

In 2017/2018 hebben de partners van VVK een Manifest ondertekend met de gezamenlijke ambitie een Klimaatrobuuste Regio in 2050. Als eerste concretisering is in 2020 het Regionaal Adaptatie Plan (RAP) opgesteld waarin een visie, strategie en ook projecten /thema's zijn benoemd om de regio klimaatbestendig te maken. Er is inmiddels veel werk verzet en op onderdelen een duidelijk voortgang geboekt. Onder het motto *regionaal delen, lokaal doen*. Maar er liggen ook nog de nodige uitdagingen voor ons. Het klimaat verandert ziender ogen en dat levert ook nieuwe knelpunten op. Denk aan de gevoeligheid van ons land voor droogte. Daarnaast is een aantal onderwerpen ook lastig om te organiseren omdat er nieuwe samenwerkingsverbanden voor nodig zijn, 'deals'. De Klimaatop van 6 december 2024 zal hier ook over gaan.

Tijdens de Klimaatop is het de bedoeling om voor een aantal weerbarstige onderwerpen 'deals' te sluiten rondom opgaven. Om die met partners samen op te pakken en uit te werken tot concrete maatregelen. 'Deals' ter versnelling, verdieping en krachtenbundeling. Een eerste voorstel voor deze 'deals' is opgenomen in deze notitie.

Hoe komen we tot deals? En wie sluit waar bij aan?

De planning is om vóór de zomer de hoofdlijnen van deze deals te verkennen. Het idee is dat er een aantal bestuurlijke ambassadeurs/trekkers zijn per deal. Tot begin oktober kunnen de deals worden aangescherpt en klaar gemaakt voor bespreking. In oktober en november is er dan ruimte voor de partners intern om te kiezen om aan te sluiten bij één of meer van deze deals. De *Klimaatop Vallei en Veluwe* van 6 december is het moment om de deals daadwerkelijk te ondertekenen (nader te bepalen hoe), onder toezien oog van onder andere de Deltacommissaris Co Verdaas. Hij neemt ook graag – als soort van getuige - tijdens de klimaatop de getekende deals ceremonieel in ontvangst.

[\(Voorlopig\) Overzicht van de deals:](#)

NB. **[Dit document is 'Work in progress'.](#)**

Onderstaande teksten zijn eerste, globale opzetjes. Komende weken wordt de inhoud onderling afgestemd en in overleg met partners aangepast, aangescherpt en geredigeerd.

De mogelijke deals:

- 1. Spaarsaam – impuls drinkwaterbesparing huishoudens en bedrijven**
- 2. Grip op onttrekkingen van grondwater**
- 3. Water en veiligheid voor extreme neerslag en overstromingen**
- 4. Ontvlechten waterstromen**
- 5. Elke gemeente een klimaatadaptieve wijk (borging)**
- 6. Biobased bouwen**
- 7. Aanpak van hittestress via het toepassen van de menukaart hitte (gebied/gebouw/gezondheid)**

.....

Deal 1. Spaarsaam – impuls drinkwaterbesparing huishoudens en bedrijven

Eerste aanspreekpunten/trekkers	
Naam organisatie(s) + naam bestuurlijk	Vitens – nw directeur?? Gemeenten – nbt. Provincies -nbt?
Naam organisatie + naam ambtelijk (team VVK)	Vitens - Mark de Vries Marieke Leentvaar

Partners x, y,z,

Bijvoorbeeld:

Naam organisatie	Naam namens organisatie
Vitens	
Provincie Gelderland	
Provincie Utrecht	
Waterschap Vallei en Veluwe	
Gemeente x	
Gemeente y	

Spreken het volgende met elkaar af als regionale bijdrage en uitwerking van het Nationaal Plan van aanpak Drinkwaterbesparing:

- ✓ Wat is de het vraagstuk en de urgentie? De opgave

- (Drink)waterbesparing is urgent zeker in onze regio en vraagt om intensiever samenspel en een lange adem op alle gebruikersgroepen (bewoners, bedrijven met onderscheid industrie en landbouw).
- In de Kamerbrief Water en bodem sturend is een Rijksambitie is neergezet.
- Partners constateren dat er naast bewustwording en enkele lokale pilots veel meer inzet nodig is om (drink)watervoorziening op korte en lang termijn te kunnen borgen.
- Rekening houdend met ontwikkeling dat er voor ver/nieuwbouw al ontwikkelingen zijn waar drinkwaterbesparing geagendeerd en geïmplementeerd kan worden met Kader leefbare verstedelijking en Bouwtafel waterzuinige wijken.
- Een instrumentenmix is nodig (bewustwording, beleid/regels, techniek, gedrag), als één overheid en mét gebruikers.
- Er stapels rapporten liggen met wat zou kunnen om te sturen op beperken drinkwaterverbruik. Het is tijd voor weloverwogen actie.
- Als regio willen we voorop lopen en aanjagen met de partners die willen en kunnen. Het Nationaal Plan van Aanpak kan gevoed kan worden vanuit onze regio. -> We willen vóórdoen en leren.
- Omdat besparing gaat om gedragsverandering en ook transitie is energie hierop zetten een kwestie van lange adem en vraagt dus een structurele, langjarige inzet.

✓ Wat is de bedoeling?

De partners gaan drinkwaterbesparing een impuls geven met als streven 100 liter pppd in 2035. Als tussenstap willen we in 2027....@@@@@

We focussen in deze deal op de doelgroep huishoudens/particulieren. Voor andere (drink)watergebruikers lopen andere trajecten (andere deal en/of andere beleid en programma's buiten VVK).

We willen samen weten, delen en (voor)doen.

✓ Wat is de beoogde impact? Wanneer een succes?

Partners gaan in 10 wijken concreet aan de slag met drinkwaterbesparing door huishoudens richting 100 liter pppd.

We gaan leren van pilots, kennis en instrumentarium vertalen naar de praktijk met een mix aan instrumentarium: bewustwording en gedrag, technieken, regulatie/beprijzing en innovatie.

✓ Onze eerste mijlpaal is ... <datum>.

Uiterlijk eind Q1 2025 presenteren we ons meerjaren activiteitenprogramma met financieringsplan onder de (werk)titel Spaarsaam.

Daarbij denken we aan:

- Versterken gezamenlijke bewustwordingscampagnes
- Opschalen en doorontwikkelen pilots met name focus op bewustwording en gedragsverandering. In 10 wijken aan de slag!
- Nieuwe pilots oa met slimme meters icm gedragsverandering.

- Verdere uitbouw van de Bouwtafel waterzuinige wijken (ver/nieuwbouw): netwerk en enkele nieuwe woningbouwlocaties waar de ambities concrete worden uitgewerkt.
- Verkennen wat, naast/aanvullend op, rijksbeleid met regulering en beprijzing wel niet/kan.

Ook voor bedrijven zijn er volop kansen. OP verschillende plekken zijn al veelbelovende initiatieven of liggen er al stevige beleidskaders. Dat werken we nog uit in deze deal.

.....

Deal 2 Grip op onttrekkingen van Grondwater

Eerste aanspreekpunten/trekkers	
Naam organisatie(s) + naam bestuurlijk	Provincies Waterschap – nbt Gemeenten -nbt
Naam organisatie + naam ambtelijk (team VVK)	Marieke Leentvaar Marijke Jaarsma

Partners (opties te bespreken)

Naam organisatie	Naam namens organisatie
Vitens	
Provincie Gelderland	
Waterschap Vallei en Veluwe	
Gemeente Putten	
Gemeente Nijkerk	
Gemeente Brummen?	
Gemeente Epe?	
Omgevingsdienst Gelderland	

Spreken het volgende met elkaar af:

- ✓ Wat is de het vraagstuk en de urgentie? De opgave 'Grip op onttrekkingen is nodig omdat...
 - partners de afgelopen twee jaar aan de hand van enkele cases hebben gewerkt aan het actueler en completer en gezamenlijk inzicht krijgen in onttrekkingen van grondwater. Dat gezamenlijke proces blijft om aandacht vragen en gaat om mensenwerk: elkaar goed kennen.

- De urgentie toeneemt om goed zicht te houden op onttrekkingen, gezien Klimaatscenario's, een toenemende watervraag voor drinkwater, voor groen en economische groei.
- We willen beter grip op, inzicht in en toezicht te houden op waar en hoeveel er uit het bijzondere grondwatersysteem van de Veluwe wordt onttrokken met welk effect.
- In de Kamerbrief Water en bodem sturend zijn grondwateronttrekkingen geagendeerd (data, registratie e.d.) en verkenning van een onttrekkingenplafond).
- Omdat we als samenwerkende partners in VVK-verband en als regio de ambitie hebben om voorop te lopen en te doen wat al kan, aanvullend op wat landelijk of op Rijn Oost niveau wordt opgepakt. En ontwikkelingen op beleid en uitvoering van de reguliere taken en verantwoordelijkheden voeden en versterken.
- Omdat we een impuls kunnen geven aan het samenspel tussen de bevoegde gezagen als één overheid, samen Vitens en andere spelers.
- We koesteren het blauwe goud van de Veluwe. Niet alleen op papier maar ook in de praktijk.

✓ Wat is de bedoeling?

Wat willen de partners? Waaraan versnelling-verdieping geven? Waarom nodig/handig om in VVK verband op te pakken?

Ons doel:

- Samen beter weten en aanjagen onttrekkingen in beeld hebben en houden
- Samenspel VTH tussen partners verbeteren en faciliteren.
- Prioritaire gebieden duiden waar kansen liggen vermindering onttrekkingen/drinkwaterverbruik processen op gang helpen.

Want gezamenlijk inzicht en een Veluwse aanpak is noodzakelijk als één overheid.

✓ Wat is de beoogde impact?

Randvoorwaarden voor data registratie zijn geregeld via verwerkingsovereenkomsten

- Xxx grote zakelijke gebruikers op basis van waterbesparingsplannen gesprekken ook besparings*sactie*plannen hebben opgesteld.
- 4-6 waterhubs/rotondes: lokale verkenningen met zakelijke gebruikers gericht op besparing en circulariteit

✓ Onze eerste mijlpaal is ... <datum>. Wanneer horen we weer van jullie?

Bv – eind in Q1 2025 presenteren we ons activiteitenplan/projectvoorstel/excursie,...

Bijlage/kader:

We denken nu aan de volgende acties – vraagstukken als input voor een activiteitenplan/Plan van aanpak PM

Deal 3. Water en veiligheid voor extreme neerslag en overstromingen

Eerste aanspreekpunten/trekkers	
Naam organisatie(s) + naam bestuurlijk	Burgemeester ? Defensie?? RWS??
Naam organisatie + naam ambtelijk (team VVK)	Charles Rijsbosch PWVE Elsbeth Beeke VRU

✓ Partners

Naam organisatie (nog te benaderen)	Naam namens organisatie
Provincie Gelderland	
Provincie Utrecht	
Gemeenten Vallei en Veluwe	
Veiligheidsregio's Utrecht, Midden en Noord-Oost Gelderland	
RWS-Oost	
Waterschap Vallei en Veluwe	

Spreken het volgende met elkaar af:

✓ **Wat is de het vraagstuk en de urgentie?**

Sinds de 'Limburgbui' en de zorgwekkende rivierwaterstanden van 2021 zijn wij ons steeds meer bewust van het risico van overstromingen. Ook de nieuwste KNMI-klimaatscenario's wijzen op de toenemende kans op extreme weersituaties en calamiteiten.

Niet alleen dijkdoorbraken, maar ook extreme neerslag kan lokaal tot overstroming leiden. Al bij een waterhoogte van 20 cm is er hinder voor verkeer en is er grote kans op overlast en schade. Hogere waterstanden kunnen leiden tot uitval van vitale functies als elektra, drinkwatervoorziening en rioolwaterzuiveringen. Maar ook uitval van voedselvoorziening, belemmeringen van transport, onbereikbaarheid van zorglocaties en dergelijk kan optreden. En er is vrees voor de volksgezondheid, zowel door vervuiling als door de uitval en onbereikbaarheid van noodzakelijke hulp.

Op 3 juli 2023 is het thema 'water en veiligheid' besproken in het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio Utrecht. De aanwezige bestuurders namen kennis van de risico's en gevolgen van overstromingen en extreme neerslag. Beperking van schade en overlast voor bedrijven en bewoners en vergroten van de weerbaarheid en veerkracht van de regio zagen bestuurders als belangrijke inzet.

De veiligheidsregio's van Utrecht en Midden en Noord-Veluwe hebben de risico's van gevolgschade en overlast door overstromingen in beeld gebracht met impactanalyses. Ook

hebben de veiligheidsregio's calamiteitenplannen opgesteld om adequaat te kunnen optreden als zich een dergelijke situaties voordoen. Vitale en kwetsbare functies worden nu op landelijke en regionale schaal geïdentificeerd. Voor vitale functies en objecten is ook een afwegingskader opgesteld voor eigenaren en beheerders om kwetsbaarheid te verminderen en voor het nemen van preventieve maatregelen om gevolgschade te beperken.

Kortom, er ligt een pakket aan inzicht en handelingsperspectieven op tafel.

✓ **Wat is de opgave?**

Het verkleinen van risico's op gevolgschade en het vergroten van weerstand en veerkracht, vereist lokaal 'eigenaarschap' en initiatief van betrokken partijen:

- Voor risicogebieden en vitale en kwetsbare functies is een lokale afweging nodig over het bepalen van inzet op het vergroten van de weerbaarheid en veerkracht.
- Enerzijds betreft dit een afweging over borging in beleid en specifieke richtlijnen. En over te nemen fysieke inrichtingsmaatregelen, of aanleg van voorzieningen 'aan de voorkant'.
- Anderzijds vraagt het een afweging over de mate van acceptatie van risico's en het inzetten op de zelfredzaamheid van de samenleving. Omdat niet alles is te voorzien, of te voorkomen.
- Daarbij is samenwerking van partners essentieel, gericht op afstemming van beleid, en communicatie en bewustwording naar bedrijven, maatschappelijk middenveld en onze inwoners.
- Ten slotte vraagt weerbaarheid en veerkracht van een regio om het oefenen van met calamiteitenscenario's, routines te ontwikkelen en protocollen aan te scherpen. Bovendien draagt oefening bij aan begrip, door te ervaren wat er op je afkomt en wie je nodig hebt.

✓ **Wat is de beoogde impact? Wanneer een succes?**

In de periode van 2025 t/m 2027 werken wij als regionale partners nauw samen en helpen elkaar bij het agenderen, beoordelen en besluiten over de gewenste risicobeperking voor kwetsbare locaties en vitale functies.

Wij combineren dat zoveel mogelijk met de uitvoering van de lokale en (boven)regionale stresstesten en risicodialogen, die wij ook voornemens zijn af te nemen in deze periode voor Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie.

De provincies tekenen voor:

- regie en ondersteuning op de bovenregionale stresstesten en risicodialogen voor extreme neerslag
- borging in ruimtelijk beleid

De waterschappen tekenen voor:

- delen hun kennis van overstromingsrisico's
- aanscherpen beleid, watertoets en inrichtingsadvies aan op beperking van het risico van schade en overlast als gevolg van overstromingen en extreme regenval
- ontwikkelen, afstemmen en oefenen van calamiteitenplannen, samen met lokale partners.

- werken samen met partners (gemeenten en veiligheidsregio's) in de communicatie en voorlichting aan bedrijven, maatschappelijk middenveld en bewoners.

De gemeenten tekenen voor:

- het betrekken van de uitkomsten van de stresstesten en risicodialogen op het thema van water en veiligheid in het ruimtelijke beleid van Omgevingsvisie en gebiedsontwikkelingen
- actualiseren veiligheidsbeleid op overstromingsrisico's
- coördineren met de partners de informatie naar bedrijven, maatschappelijk middenveld in inwoners in hun gemeenten

Veiligheidsregio's tekenen voor:

- het aanbieden van hun expertise op het gebied van het duiden risico's en handelingsperspectieven en het bieden van inzichten in veiligheid en redzaamheid voor burgers en bij ruimtelijke ontwikkelingen
- Via hun netwerk van ACB-ers willen de veiligheidsregio's actief een rol spelen in de (boven)regionale en lokale stresstesten en risicodialogen.
- mede organiseren en deelnemen aan oefeningen voor overstromingen en extreme neerslag

Aldus overeengekomen en ondertekend op de regionale Klimaattop Vallei en Veluwe
Klimaatbestedendag, 6 december 2024,

.....

Deal 4. Ontvlechten waterstromen

Eerste aanspreekpunten/trekkers	
Naam organisatie(s) + naam bestuurlijk	Waterschap Vallei en Veluwe, Carlo van Dijk
Naam organisatie + naam ambtelijk (team VVK)	Waterschap Vallei en Veluwe Marijke Jaarsma Gemeente Harderwijk Dyanne van Summeren Gemeente Voorst Marjolijn Bijsterveld Gemeente Apeldoorn Bernie ter Steege Gemeente Wageningen Harry Post

✓ Partners

Naam organisatie	Naam namens organisatie
Alle gemeenten in beheergebied	

Spreken het volgende met elkaar af:

- ✓ Wat is het vraagstuk en de urgentie? De opgave
 - De beschikbaarheid van schoon en drinkbaar water neemt af en de waterkwaliteit staat mede als gevolg van riooloverstortingen onder druk.
 - Weersextremen, zoals langdurige hitte en intense neerslag verergeren dit.
 - De rioolwaterzuiveringen functioneren/presteren door met name de piekbelastingen door neerslag en rioolvreemd water minder optimaal.
 - De huidige zuiveringen stammen voor het merendeel uit de jaren zeventig en zijn allen min of meer volbelast. Stedenbouwkundige uitbreidingen leiden tot verdere belasting van de zuiveringen.

- ✓ Wat is de bedoeling?

Samen met de gemeenten willen we schone en minder schone waterstromen scheiden en de bewustwording met betrekking tot klimaatverandering vergroten. Gemeenten en waterschap trekken samen op en werken aan het:

 - verbeteren van de waterkwaliteit door het verminderen van riooloverstortingen;
 - verbeteren van het zuiveringsrendement door minder piekbelasting met regenwater waardoor een constantere stroom die op de zuivering aankomt; In het Blauwe Omgevings Programma 2022-2027 van het waterschap hebben is als doel opgenomen: 0,5 miljoen m3 regenwater minder per jaar op de zuiveringen;
 - aanvullen van de grondwatervoorraad en het aanpassen van de leefomgeving op een veranderd klimaat;
 - vergroten van het waterbewustzijn en het continueren van de goede samenwerking met de partners in de waterketen (overheden, bedrijven en inwoners).

- ✓ Wat is de beoogde impact? Wanneer een succes?

We zijn tevreden wanneer we:

 - Een gezamenlijke bijdrageregeling ontvlechten waterstromen met de gemeenten hebben (BOW2) opgesteld en geformaliseerd.
 - Continuïteit en voortgang maken in het afkoppelen van regenwater, waarbij we en jaarlijks rapporteren over de voortgang.

- ✓ Onze eerste mijlpaal is ... <datum>. Wanneer horen we weer van jullie?

De eerste mijlpaal is in Q4 van 2024 waarin we op de Klimaatop de Bijdrageregeling Ontvlechten waterstromen 2.0 lanceren

Jaarlijks rapporteren we over de voortgang en resultaten. Deze uitkomsten delen we ook onder deelnemende gemeenten

Deal 5. Elke gemeente een klimaatadaptieve wijk (borging)

Eerste aanspreekpunten/trekkers	
Naam organisatie(s) + naam bestuurlijk	nbt
Naam organisatie + naam ambtelijk (team VVK)	Simon Troost

✓ Partners

Naam organisatie	Naam namens organisatie

Spreken het volgende met elkaar af:

- ✓ Wat is de het vraagstuk en de urgentie? De opgave
 - We willen onze stedelijk gebieden klimaatbestendig inrichten
 - Er is behoefte aan een duidelijk kader voor het werken aan klimaatadaptatie en Water en Bodem Sturend
 - Er is behoefte van een 'gelijk speelveld' en ook efficiënt samenwerken met elkaar
 - Borgen van doelen is een kwestie van lange adem omdat het doorwerkt in en samenhangt met, veel andere thema's. Dit vraagt dus een structurele en langjarige inzet.
 - Omdat we als regio de ambitie hebben om voorop te lopen.

✓ Wat is de bedoeling?

Ambitie is:

1. In Q1 2025 hebben we een gezamenlijke set aan doelen voor klimaatadaptatie/ Water en Bodem Sturend
2. In 2025 heeft elke organisatie de doelen vastgesteld en bepaald in welke instrumenten de doelen worden opgenomen
3. Elke gemeente heeft in 2026 minimaal een plan voor een klimaatbestendige wijk als praktische toets voor inhoud van de structurele regels
4. Uiterlijk in 2030 zijn de doelen opgenomen in relevante instrumenten

@@doelen 3 en nog goed op elkaar afstemmen@@

Mogelijke instrumenten zijn:

	Realiserend	Regulerend	Samenwerkend	Ondersteunend
Uitvoering	<ul style="list-style-type: none"> GRP MJOP wegen EMVI aanbestedingen Renovatieprogramma's Uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie 	<ul style="list-style-type: none"> Aanbesteding/tender BKPV aanbesteding Cafetariamodel Beoordelingssysteem 	<ul style="list-style-type: none"> Aanbesteding met doelvoorschriften BVP aanbesteding Klimaattoets 	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteunen bewoners initiatieven Voorbeeldenboek Afkoppelcoach
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> HIOR/LIOR MJOP Toetsingscommissie inrichting OR Klimaatadaptatiestrategie 	<ul style="list-style-type: none"> HIOR/LIOR 	<ul style="list-style-type: none"> Gezamenlijke ambities vastleggen Prestatieafspraken Convenanten 	<ul style="list-style-type: none"> Klimaatstresstest
Financieel	<ul style="list-style-type: none"> Rioolheffing WOZ GRP GREX 	<ul style="list-style-type: none"> Tegeltax Afkoppelingkorting 	<ul style="list-style-type: none"> Lening Garantiefonds Anterieure overeenkomst 	<ul style="list-style-type: none"> Gedifferentieerde rioolheffing Subsidieregelingen
Juridisch	<ul style="list-style-type: none"> GRP Nota van uitgangspunten 	<ul style="list-style-type: none"> Hemelwaterverordening Omgevingsverordening Omgevingsvergunning Omgevingswet Regels in het Omgevings/bestemmingsplan Waterneutraal bouwenvelop Bouwbesluit 	<ul style="list-style-type: none"> Bestuurlijke overeenkomst Publiek-private overeenkomst Anterieure overeenkomst 	
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> GRP Gebiedslabels o.r. Groenprogramma Bomenplan HIOR/LIOR Groenbeheerplan Wegen(beheers)plan Parkeerbeleid Mobiliteitsplan Nota Grondbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsvisie Omgevingsplan Losse beleidsregel Groennorm 3-30-300 regel 	<ul style="list-style-type: none"> Omgevingsplan Woonvisie Leidraad klimaatadaptatie Klimaatadaptatieplan 	<ul style="list-style-type: none"> Communicatiecampagne

- ✓ Wat is de beoogde impact? Wanneer een succes?
 - We hebben duidelijk welke doelen er gesteld kunnen worden voor klimaatadaptatie en actualiseren deze op basis van voortschrijdend inzicht
 - De partners leggen de doelen vast in beleidsinstrumenten waardoor deze doorwerken in alle ontwikkelingen
 - Onze medewerkers in de hele organisaties hebben geleerd om te werken met de doelen en instrumenten.

- ✓ Onze eerste mijlpaal is ... <datum>. Wanneer horen we weer van jullie?
 - We werken aan de Gelders/Utrechtse normenkader Klimaatadaptatie/ WBS
 - Deze is gebaseerd op de huidige normenkaders van Utrecht en Gelderland
 - Deze is afgestemd met de ontwikkelingen op landelijk niveau
 - We actualiseren het normenkader bij nieuwe inzichten
 - We ondersteunen elkaar bij de implementatie van de doelen
 - We werken bouwstenen en/of instrumenten uit waarin de doelen vertaald en vastgelegd kunnen worden
 - We wisselen actief kennis uit via een CoP

@@deadlines nog toevoegen@@

Bijlage/kader:

@@Gelders en Utrechts normenkader@@

Deal 6. Biobased bouwen

Eerste aanspreekpunten/trekkers	
Naam organisatie(s) + naam bestuurlijk	Gemeente Brummen, Pouwel Inberg Waterschap Vallei en Veluwe, Carlo van Dijk? woningcorporatie ?
Naam organisatie + naam ambtelijk (team VVK)	Marijke Jaarsma/Wim van Vilsteren

✓ Partners

Naam organisatie	Naam namens organisatie
Boeren voor Biobased Bouwen	VersnellingNL Carmen Oude Wesselink
Andere samenwerkingsregio's, zoals Food Valley	

Spreken het volgende met elkaar af:

✓ Wat is de het vraagstuk en de urgentie? De opgave

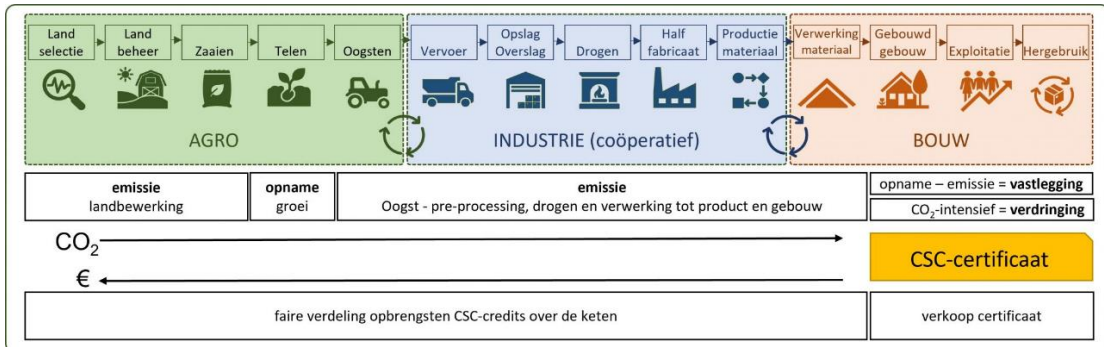
In de regio stedendriehoek onderzoeken agrariërs, bouwers van woningen, overheden en verwerkers van vezelgewassen de mogelijkheden om de keten van plant tot pand te realiseren. Deze zoektocht speelt niet alleen hier, maar in het gehele beheergebied en op nationaal niveau. Vanuit het Rijk wordt deze aanpak ondersteund door de Nationale Aanpak Biobased Bouwen, via de uitvoeringsorganisatie Building Balance.

De agrariër verbouwt gewassen die helpen om de bouwopgave te verduurzamen. Het verbouwen van vezelgewassen kan zo bijdragen aan een nieuw of aanvullend verdienmodel voor de agrariër. De vezels die van het land komen worden elders verwerkt tot bouwmaterialen. Wanneer deze we biobased materialen, waarin CO2 permanent is opgeslagen, toepassen in de bouw dan leidt dit tot een lagere voetafdruk in de bouw. Omdat deze vezelgewassen minder of geen kunstmest en pesticiden gebruiken zijn ze goed voor bodem en water. De diepe doorworteling van de bodem maakt het gewas minder droogtegevoelig en leidt tot een betere sponswerking van de bodem.

De **opgave** is om deze lokaal verbouwde gewassen, (boven) regionaal te verwerken en de producten te gebruiken in de eigen bouw of verduurzamingsopgave van woningen.

- ✓ Wat is de bedoeling?

De partners bij Boeren voor Biobased Bouwen willen een ketensamenwerking realiseren, zie onderstaande figuur.

De partners bij Boeren voor Biobased Bouwen willen dat de regionale verbouwde vezels als product in de bouw en renovatie van woningen worden gebruikt.

De partners bij Boeren voor Biobased Bouwen willen opschaling van de pilot in en buiten de eigen regio.

- ✓ Wat is de beoogde impact? Wanneer een succes?

Het is een succes wanneer de lokale overheden in hun uitvragen voorschrijven dat minimaal 30% van de woningbouwopgave voor 30% bestaat uit biobased materialen, als 30% van de verduurzamingsopgave voor 30% bestaat uit biobased materialen en als 30% van de utiliteitsbouw voor 30% bestaat uit biobased materialen.

- ✓ Onze eerste mijlpaal is ... <datum>. Wanneer horen we weer van jullie?

De eerste mijlpaal is in Q3 van 2024, waarbij met de partijen uit de regio Stedendriehoek afspraken geconcretiseerd zijn.

De tweede mijlpaal is in Q4 van 2024, waarbij tijdens de Klimaattop, nieuwe partijen zich aansluiten.

.....

Deal 7. Aanpak van hittestress via het toepassen van de menukaart hitte (gebied/gebouw/gezondheid)

Eerste aanspreekpunten/trekkers	
Naam organisatie(s) + naam bestuurlijk	Provincie Utrecht –nbt Provincie Gelderland –nbt GGD?? Gemeenten? - nbt
Naam organisatie + naam ambtelijk (team VVK)	Simon Troost Kira Schäfers

- ✓ Partners:

Naam organisatie	Naam namens organisatie
------------------	-------------------------

Provincie	
Gemeente	
Wooncorporatie	

Spreken het volgende met elkaar af:

- ✓ Wat is de het vraagstuk en de urgentie? De opgave
 - We willen uiterlijk in 2050 een klimaatbestendige (en dus ook hittebestendige) regio zijn;
 - Volgens de nieuwe KNMI klimaatscenario's zullen hittegolven vaker voorkomen en steeds heter worden. Met name steden hebben hier last van. Dit betekent dat we ons ook sneller moeten aanpassen aan klimaatverandering;
 - Hitte leidt tot vermindering van de (arbeids)productiviteit, gezondheidsklachten en sterfte;
 - Provincies, gemeenten, corporaties hebben o.a. verantwoordelijkheid als het gaat om het waarborgen van de gezondheid van inwoners.
 - De negatieve effecten van hitte raak verschillende sectoren en moet daarom integraal worden opgepakt;
 - We hebben als regio de ambitie om voorop te lopen en de eerste regio te zijn, die 'klaar is voor hitte';
 - Er is een structurele, langjarige inzet nodig op meerdere doelgroepen om tot gedragsverandering te komen. Als regio pakken we de rol om dit op gang te brengen.

- ✓ Wat is de bedoeling?
 - In 2026 heeft elke partner een actieplan hitte/ of is aangesloten op een actieplan hitte van een partner, met de onderdelen gebied, gebouw en gezondheid).
 - Elke gemeente heeft een lokaal hitteplan
 - Klimaatbestendig bouwen: Verkoelende maatregelen worden meegenomen in renovatie- en nieuwbouwprojecten (zie afspraken klimaatadaptief bouwen van de provincie Utrecht)
 - In de jaarlijkse prestatieafspraken spreken gemeenten met corporaties en huurders af dat en hoe woningen en tuinen klimaatbestendig (en dus hittebestendig) kunnen ingericht worden
 - De actieplannen hitte van de partners zijn op elkaar afgestemd

 - Wat is de beoogde impact? Schade door hitte blijft beperkt
 - Hittestress bij kwetsbare groepen behoort in 2050 tot het verleden.
 - De openbare ruimte kent voldoende verkoelende plekken (3-30-300 regel)
 - De schade aan infrastructuur is beperkt en leidt niet tot ontwrichtende situaties.

- ✓ Onze eerste mijlpaal is ... <datum>. Wanneer horen we weer van jullie?

- Als regio organiseren we bijeenkomsten over de ‘menukaart hitte’ in 2024 en 2025.
- We ondersteunen een aantal pilot gemeenten bij de uitwerking van een actieplan hitte, die als voorbeeld kunnen dienen voor andere gemeenten.
- We richten een ‘Netwerk hitte’ (Gelderland/Utrecht) op met als doel:
 - Kennisontwikkelingen (adhv pilots)
 - Kennisuitwisseling (binnen en buiten de regio)
 - Agenderen van hitte bij de partners (bestuurlijk en ambtelijk)

Eind 2024 (klimaattop):

- Vaststellen actieprogramma
- Overzicht voortgang/0-meting per partner

Begin 2025:

- Overzicht van activiteiten gedurende 2024

Eind 2025:

- Stavaza actieprogramma

Begin 2026

- Overzicht van activiteiten gedurende 2024

Eind 2026:

- Stavaza actieprogramma
- Ieder partner heeft een actieplan hitte of is hierop aangesloten

✓ Bijlage/kader:

Klimaatadaptatie

Menukaart Hitte in de gebouwde omgeving

Instructie

In dit document vind je de Menukaart voor Hitte in de gebouwde omgeving. Graag helpen wij je om deze Menukaart te gebruiken in je eigen organisatie. Tijdens een eerste overleg met je collega's kun je onderstaand schema gebruiken om te bepalen welke negatieve effecten van hitte jullie op willen lossen. Je bepaalt aan de hand van bestaande informatie, zoals de stresstest voor hitte en informatie van plaatselijke gezondheidsdiensten, welke effecten urgent zijn in jullie gebied.

Veel succes met het nemen van de eerste stappen richting een hitteproof gemeente!

Stap 1: Kruis aan welke negatieve effecten of problemen urgent zijn in jullie gebied

Lees meer op pagina 2 t/m 4

 Gezondheid	 Gebouw	 Gebied
☐ Door hitte treden levensbedreigende gezondheidsproblemen en oversterfte op	☐ Scholen, instellingen voor langdurige zorg (bijv. verpleeghuizen) en kinderopvang warmen te veel op, waardoor (kwetsbare) bewoners en gebruikers mogelijk gevaar lopen	☐ Bij hitte daalt de leefbaarheid in de stad
☐ Er is een toename in de duur en aantal van extreme hittegolven. (KNMI Code Rood voor hitte)	☐ Het wooncomfort in gebouwen neemt af door hitte	☐ De drinkwaterkwaliteit is in gevaar door opwarming van water in leiding tracés
☐ Door hitte treden aanvullende gezondheidsrisico's op, zoals een toename van huidkanker door UV-straling, meer doden door verdrinking en een toename in alcoholgebruik en daarmee samenhangend huiselijk geweld	☐ De koelingsvraag neemt toe	☐ De watervraag neemt toe, terwijl de waterkwaliteit daalt
☐ Door hitte ervaren mensen slaapproblemen tijdens warme nachten	☐ Detailhandel en Horeca ondervinden een afnemende klandizie tijdens hete periodes	☐ Er is sprake van sociale overlast en agressie bij hitte
☐ Door hitte is er sprake van een daling in de arbeidsproductiviteit		☐ Bij evenementen gedurende een hete periode raken mensen oververhit
		☐ De waterkwaliteit van zwembadwater neemt af tijdens hete periodes
		☐ Bruggen en bestrating lijden schade door hitte